

Інна Червінська,

кандидат педагогічних наук, доцент,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
(м.Івано-Франківськ)

Inna Chervinska,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor, Vasyl Stefanyk
Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk)

Ярослав Никорак,

викладач,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
(м. Івано-Франківськ)

Yaroslav Nykorak,

Assistant,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk)

УДК 371.134

**СОЦІОКУЛЬТУРНА СКЛАДОВА МОДЕРНІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ****SOCIO-CULTURAL PART OF MODERNIZATION TRAINING
FUTURE TEACHERS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY**

У статті описується сутність соціокультурної складової модернізації процесу підготовки майбутнього вчителя до професійної діяльності. Автор акцентує увагу на провідних чинниках діяльності майбутнього педагога, розкриває шляхи підвищення ефективності організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах. Дослідник вказує на актуальність проблеми збереження кращих традицій соціокультурної модернізації у процесі підготовки майбутнього вчителя.

Ключові слова: модернізація, підготовка вчителя, професійна діяльність, соціокультурна складова, навчально-виховний процес, вищий навчальний заклад.

Socio-cultural part of modernization training future teachers for professional activity

This article describes the essence of socio-cultural constituent of modernization process of preparing future teachers for professional activity. The author indicates attention to the leading factors of future teachers, reveals ways of increasing efficiency the educational of the process in higher education institutions. Researcher shows to the urgency of the problem preserving of the best traditions socio-cultural of modernization in the preparation of future teachers.

Keywords: modernization, teacher training, professional activities, socio-cultural component, the educational process, higher education institution.

В статье описывается сущность социокультурной составляющей модернизации процесса подготовки будущего учителя к профессиональной деятельности. Автор акцентирует внимание на ведущих факторах деятельности будущего педагога, раскрывает пути повышения эффективности организации учебно-воспитательного процесса в высших учебных заведениях. Исследователь указывает актуальность проблемы сохранения лучших традиций социокультурной модернизации в процессе подготовки будущего учителя.

Ключевые слова: модернизация, подготовка учителя, профессиональная деятельность, социокультурная составляющая, учебно-воспитательный процесс, высшее учебное заведение.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Розбудова національної системи освіти в сучасних умовах з урахуванням кардинальних змін у всіх сферах суспільного життя, історичних викликів XXI століття вимагає критичного осмислення досягнутого і зосередження зусиль та ресурсів на розв'язанні найбільш гострих проблем, які стримують розвиток, не дають можливості забезпечити нову якість освіти, адекватну нинішній історичній епосі.

Визначені завдання зумовили необхідність модернізації суспільства, яку варто взяти за основу для соціокультурної модернізації всієї системи освіти. З метою зменшення існуючих ризиків суспільного розвитку на чільне місце соціокультурної модернізації освіти виноситься проблема розробки стандартів як провідних норм, що відображають соціальні очікування щодо розвитку особистості, сім'ї, суспільства, бізнесу і держави в цілому.

Сьогодні в основі розробки освітніх стандартів є розуміння освіти як провідного інституту соціалізації особистості, що забезпечує залучення нового покоління дітей, підлітків та молоді до базових цінностей вітчизняної та світової культури, формування громадянської ідентичності та солідарності суспільства; оволодіння універсальними способами прийняття рішень у різноманітних соціальних і життєвих ситуаціях, на різних етапах вікового розвитку особистості. Саме тому актуальність наукових розробок соціокультурних проблем освіти привертає увагу багатьох дослідників. Та попри існування великої кількості дослідницьких підходів (В.Астахова, В.Вікторов, Д.Дзвінчук), більшість із них не враховують соціокультурну суть і зумовленість освіти, розглядаючи її відокремлено від інших чинників суспільного розвитку, не даючи комплексного, адекватного уявлення про освіту як цілісну систему.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми.

Дослідження ролі глобалізаційних процесів у модернізації освітньої галузі проводили українські вчені, зокрема В. Андрущенко, В. Кремень, Є.Пінчук, Ю. Ткачук, Л.Хижняк та ін. Вивчення впливу соціокультурної, економічної та політичної складової розвитку держави на вищу освіту та систему управління нею займались С. Андрейчук, І.Дичківська, М. Дмитриченко, І. Добрянський, К. Корсак, В.Крижко, В. Луговий, П.Петровський, М. Романенко, Ю. Шаров та багато інших.

Формування мети статті (постановка завдання): розкрити сутність соціокультурної складової модернізації процесу підготовки майбутнього вчителя до професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Модернізація, необхідна як загалом людству, що населяє планету, так і окремому індивідууму, що прагне гармонійного перебування на цій планеті.

Сучасний стан суспільства характеризується його переходом на новий, більш високий рівень соціокультурного розвитку. Тому соціокультурна складова є головною у процесі модернізації будь-чого – освіти, економіки, бізнесу, а тим більше – країни. Саме вона дозволяє здійснювати одночасне оновлення різних сфер суспільства найбільш ефективно і найменш болючо, оскільки враховує механізми соціальних змін – культурну систему координат, особливості менталітету, моральні постулати, самосвідомість нації, історичну пам'ять народу. Така «інтегрована модернізація» здатна забезпечити країні безпеку й конкурентоспроможність.

Застосування терміну «модернізація» вимагає від нас переосмислення стану освіти крізь призму розуміння її як системи функціонування різноманітних навчальних закладів і освітніх установ; особливого процесу; різномірного результату; соціокультурного феномену; соціального інституту, що впливає на стан незалежності держави, її економічну стабільність й формування свідомості суспільства; необхідності кардинального (відповідно до цілей реформування) оновлення змісту освіти, її форм, методів і технологій. Реформування і модернізація освіти повинні розглядатись як важлива суспільна проблема, оскільки сфера освіти є посередником між особистістю, суспільством і державою, що реально впливає на гармонізацію їх відносин [7].

Цікавою на наш погляд є думка М. Ануфрієва, який вважає, що «освіта будь-якої країни відбиває найголовніші її цивілізаційно-культурні ознаки та особливості наявного історичного моменту, забезпечуючи поєднання національних традицій з релевантними інноваціями – як виробленими в середині неї, так і запозиченими зовні, зі скарбниці вселюдського досвіду. На цих підставах національна система освіти має забезпечувати безперервність поступу країни, здійснювати ефективну соціалізацію та професійну підготовку молоді до життєдіяльності у світі, який постійно ускладнюється» [2, с.45].

Найголовніший потенціал, яким володіє сучасна Україна, – це духовно-інтелектуальний, – який сконцентрований у сферах фундаментальних наук вищої школи та всієї системи освіти, новітніх технологіях та всіх проявах і формах культури. Окрім того, це середовище, що є носієм духовно-інтелектуального потенціалу, яке здатне до самооновлення.

Сучасний вищий навчальний заклад зобов'язаний бути тим середовищем, що не лише об'єднує в собі самі знання і засоби їх передачі та здобування, але і тим, яке максимально сприяє самовиробленню та розширенню духовно-інтелектуальних можливостей суспільства [4, с.15]. Головна формула та зміст ідеології сучасного навчального закладу – це визначення та усвідомлення тези, що поза наукою неможливі підготовка, навчання та формування сучасної освіченої людини, особистості та фахівця у кожній галузі людської діяльності.

Разом з тим, університетська освіта забезпечує майбутнє шляхом формування нового покоління професіоналів або, іншими словами, виробляє високоякісний людський (освіта, здоров'я) та соціальний (культура, загальні цінності, сильне громадянське суспільство) капітал. Власне, саме людський капітал і є основним ресурсом, який, на глибоке переконання І. Зязюна, здатний забезпечити розвиток країни у постіндустріальну, інформаційну епоху. Університетська освіта утворює такий осередок освіти, науки та культури у суспільстві, де не тільки відбувається передача знань, умінь та навичок молодому поколінню, формується світогляд, поведінка, але й закладається власне доля кожного випускника та майбутнього суспільства [6].

Сфера освіти найбільш повно задовольняє не лише інтереси, потреби, запити зростаючої особистості, здійснює її підготовку до життя у соціумі, а й сприяє формуванню у молодій людини свідомості громадянина, здатності до розуміння й сприйняття суспільних трансформацій, змін та їхніх наслідків, активної життєвої позиції у суспільних процесах.

Соціокультурний феномен освіти є надзвичайно складним історичним явищем. Він включає багато елементів та аспектів, дослідження яких потребують комплексного теоретико-методологічного підходу. Тому що неможливо вивчати освітні процеси, проводити порівняльний аналіз без урахування соціальних зв'язків, культурних традицій, етнічних, ментальних, аксіологічних та інших особливостей країни чи регіону.

В контексті соціокультурної модернізації освіта розглядається як провідна соціальна діяльність суспільства, що виконує ключову роль у побудові соціальних установок, норм, ціннісних орієнтацій, стереотипів поведінки. Основу процесів соціокультурної модернізації освіти як інституту соціалізації складають такі соціальні та ментальні ефекти життя суспільства:

- соціальна консолідація та гармонізація суспільних відносин;
- ідентичність представників різних соціальних груп і культур населення країни;
- успішна соціалізація підростаючих поколінь;
- соціокультурні моделі розвитку підлітків та молоді.

У сучасних умовах трансформації суспільства при зміні культурних цінностей виникає необхідність вибору адекватної соціокультурної моделі освіти. Загострилися суперечності між безперервно зростаючим об'ємом знань, необхідних людині, і обмеженими (в рамках традиційних освітніх систем) умовами для оволодіння ними. Вирішення цієї суперечності можливе лише шляхом переходу до освіти, яка забезпечує цілісне відтворення безпосередніх суб'єктів культури. Метою освіти за таких умов повинно бути постійне творче оновлення, розвиток і вдосконалення кожної особи впродовж усього життя.

Модернізація структури вищої освіти передбачає інтеграцію, взаємопроникнення навчальних дисциплін у вищих навчальних закладах з метою якомога кращої підготовки випускника університету до ефективного функціонування на європейському ринку праці.

Модернізація освіти – це складний, цілісний процес соціокультурної діяльності, який включає реформи, інновації, технології, які намагаються змінити через нові концепції та завдання сам принцип розвитку освіти, внаслідок чого досягається її якісна системна зміна. Тобто, модернізація освіти є процесом особливої багатопланової зміни освітньої діяльності на принципово нових засадах роботи. На відміну від природного, стихійно діючого процесу, модернізація має характер «ініціюючих і контролюючих змін, які відбуваються на основі раціонально-вольової дії» [2, с. 43]. Для того, щоб успішно здійснити модернізацію освіти, необхідно правильно визначити змістове наповнення та безпосередню спрямованість змін в освіті, проаналізувати їх залежність від глобальних соціокультурних трансформацій.

Звісно, що здатність суспільства до перетворень безпосередньо пов'язана з рівнем його соціокультурного розвитку, який включає в себе історичні традиції, ціннісні установки, ментальність, характер взаємовідносин еліт і суспільства, наявність політико-ідеологічних доктрин – того, що визначає успіх усього трансформаційного процесу.

Трансформація (від лат. *transformatio* – перетворення) – перетворення соціальних інститутів, соціальних структур, що нерідко супроводжується їх корінним зломом [5]

Для розвитку освіти загалом лише творчих особистостей, лідерів, еліт, оскільки стереотипи мислення, менталітету, світоглядні орієнтири спільнот не змінюються водночас. Важливе значення у цьому процесі мають соціокультурні умови, які визначають потреби та інтереси особи.

Проблема збереження кращих традицій соціокультурної модернізації у процесі підготовки майбутнього вчителя – є надзвичайно важливою для системи вищої освіти України. Адже моделі, форми й механізми модернізації в кожній окремій країні повинні обиратися з урахуванням політико-економічної зрілості суспільства й особливостей історії, культури й соціальних традицій. Історичний досвід свідчить, що будь-яка ефективна модернізація потребує врахування двох чинників: сучасних тенденцій і національних традицій. Адже «у ситуації нинішнього модернізаційного вибору, коли напрямок культурного розвитку залежить від акценту на глобальних чинниках або навпаки, на консервації специфічної національної соціокультурної моделі, українське суспільство стоїть перед необхідністю вироблення компромісного шляху» [7] .

Потреба формування ефективної стратегії соціокультурної модернізації вимагає врахування обох аспектів культурного розвитку: традиційного і перспективного. З одного боку, традиційні форми й моделі культурного буття українського суспільства мають бути вивчені з адекватних методологічних позицій з метою виявлення і легітимізації кооперативної культурної моделі, яка віддавна була основною в українському культурному просторі. А з іншого – вивчення перспектив втілення культурно-історичних надбань у теорію та практику освіти.

Тому проблему професійного становлення майбутніх педагогів необхідно розглядати в широкому соціокультурному контексті, враховуючи зміни суспільного запиту на фахівців, існуючі вимоги до компетентності, що визначають потреби у фахівцях на ринку праці. Для обґрунтованості професійного вибору необхідно також, щоб професійні вимоги відповідали можливостям студента, рівню його здібностей та культурних запитів. В іншому випадку у студента накопичується поганий досвід, формуються такі негативні способи вирішення

професійних завдань, як відхід від проблем та їх ігнорування. Адже окрім загальних для цього віку особливостей, студенти, які обрали своєю професією вчителя, володіють певними рисами, що визначають вибір педагогічних напрямків гуманітаризації освітнього процесу для досягнення високого рівня професійної готовності.

Величезний вплив на процеси розвитку особистості має здобуття вищої освіти. Саме в освітньому середовищі вищого навчального закладу формується склад мислення, який характеризує професійну спрямованість особистості, підвищується рівень загального інтелектуального розвитку (сприйняття, пам'яті, мислення, уваги, рівня володіння логічними операціями), збагачуються та розширюються знання про історію, культуру традиції. В цьому аспекті більшість дослідників підкреслює, що для досягнення високого рівня професійної підготовки студентів необхідно забезпечити можливість отримання ними глибоких фундаментальних знань і водночас підвищити якість навчання на основі використання інноваційних педагогічних методів і технологій розвитку творчих здібностей, прагнення до безперервної самоосвіти та самореалізації (А. Вербицький, Ю. Попов).

Таким чином, фахове становлення майбутнього вчителя має базуватися на принципах розвитку творчого потенціалу особистості, включаючи естетичний і культурний досвід, уяву та готовність до самореалізації у професійній діяльності. Як показала практика, ініціативному педагогу, який творчо відноситься до своєї професійної діяльності, потрібні:

- глибокі знання з різних галузей наук;
- індивідуальна неповторність;
- спеціальні знання та вміння, що сприяють активізації професійно-творчого потенціалу особистості;
- висока мотиваційна готовність до професійно-творчої самостійної діяльності;
- володіння яскраво вираженою особистісною позицією;
- прагнення до креативного пошуку.

Процес становлення професійної діяльності вчителя включає не лише перебудову й вдосконалення знань, умінь і навичок, але й соціокультурний розвиток його особистості. Важливість такого підходу до проблеми становлення професійної діяльності вчителя зумовлена, по-перше, підвищеною відповідальністю і складністю завдань, що стоять перед ним, а по-друге, дефіцитом науково обґрунтованих шляхів ефективного впливу на процес становлення професійної майстерності вчителя початкових класів. Важливою складовою частиною діючої програми підготовки студента до професійної діяльності є соціокультурний компонент змісту навчання, що забезпечує володіння студентами надбаннями культури, історії, іноземної мови як засобом пізнання іншомовної культури та засобом міжкультурної комунікації.

Дослідниця Л. Айзікова термін «соціокультурний» трактує як «взаємодію комплексу рівноправних соціальних чинників, до яких належать демографічний склад суспільства, його суспільно-політичний устрій, економічний розвиток, національний склад, розвиток технологій, психологічний фактор, прийняті стосунки в сім'ї, ставлення до релігії та церкви; з культурним компонентом, який відбиває духовний стан суспільства, здатність формувати гармонійну, всебічно розвинену особистість, прилучати підрастаюче покоління до вироблення духовного багатства» [1, с. 298].

Питання щодо визначення критеріїв соціокультурного прогресу завжди було в центрі уваги дослідників і залежало від розуміння культури тим чи іншим автором. В якості критеріїв висувалися оціночно-якісні показники (розвиток техніки, освіти, моралі тощо), які були неспроможні комплексно охопити суперечливий розвиток культури. Певною мірою таким критерієм може бути сама людина, точніше рівень розвитку її особистості. Цей критерій передбачає також високий рівень гуманізації суспільства, досягнення особою соціальної свободи, тобто подолання вікової відчуженості між особою і державою. Проте він є загальносоціологічним, а отже – дуже абстрактним.

Категорія «соціокультурний підхід» успішно використовується дослідником А. Асмоловим в рамках теорії «соціокультурної модернізації освіти» [3], в якій акцентується увага на соціокультурних ефектах освіти. «Застосувавши принципи соціокультурного підходу, ми приходимо до висновку, що сучасна якісна освіта – це результат рефлексивного освоєння і медіативного перетворення соціокультурного досвіду і на цій основі інтенсивного відтворення суспільного суб'єкта, що забезпечує його існування і розвиток в динамічному і складному світі» – стверджує вчений.

Таким чином, соціокультурний підхід до оцінки якості освіти характеризується розглядом:

- освіти як феномена культури і пошуком критеріїв якості, які співвідносяться з основними соціокультурними функціями і ефектами освіти;
- освітніх систем, що володіють соціокультурною специфікою, облік якої необхідний під час проектування системи оцінки якості освіти.

Вважаємо, що модернізацію вищої освіти не можна повноцінно здійснити без обліку та усвідомлення провідних тенденцій розвитку сучасної освітньої практики. До цих тенденцій відносяться: багаторівневність і багатоступеневість освіти; гнучкість, відкритість і варіативність освіти; полікультурний характер і етнорегіональна спрямованість освіти; безперервність освіти.

Створення нової системи освіти, яка орієнтована на входження у світовий освітній простір, вимагає істотних змін у педагогічній теорії та практиці навчально-виховного процесу. Зокрема, переходу на технологічний рівень і всебічне розширення освітніх інновацій. Сучасний фахівець, щоб бути конкурентоспроможним на ринку праці,

змушений постійно розширювати та поглиблювати набутті знання, підвищувати свою кваліфікацію, отримувати нові спеціалізації, а інколи й змінювати напрямок освіти.

Отже, навчання студента у вищому навчальному закладі має бути спрямоване на створення умов для забезпечення особистісно-професійного зростання майбутніх фахівців, розвитку їх здатності самостійно вирішувати життєві та професійні проблеми. Особливо актуально це для підготовки майбутніх учителів, оскільки педагогічні завдання для фахівців цього рівня завжди нестандартні і поліфункціональні, а від ефективності їх рішення залежить майбутнє всього суспільства (І.Цвелюх).

У контексті зазначеного до провідних тенденцій, принципів та умов формування інноваційної діяльності майбутнього педагога варто віднести:

- інноваційність – як один із принципів педагогіки;
- методи діагностики готовності педагога до інноваційної діяльності;
- психологічні бар'єри в інноваційній діяльності педагога;
- розвиток індивідуального стилю діяльності педагога як умови його інноваційної підготовки;
- рефлексивно-інноваційні технології.

Адже вчитель повинен володіти певними якостями і комплексом умінь, щоб відповідати вимогам суспільства. Йому необхідно вміти гнучко адаптуватися до мінливих життєвих ситуацій, бути комунікабельним, контактним у різних соціальних групах, вміти вивчати громадську думку, вести переговори з батьками, запобігати конфліктним ситуаціям, вміти спілкуватися із засобами масової інформації, створювати свій імідж та імідж свого класного колективу, своєї школи.

Через продовження науково-технічного прогресу і зростання загального обсягу інформації, появи нових і розвитку наявних галузей знань цілком очевидно представляється необхідність постійного підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, оперативного та інтенсивного освоєння фахівцями нових видів діяльності. Це визначає пошук і реалізацію нових підходів до професійної підготовки, зміст якої варто спрямувати перш за все на формування особистості, готової ефективно діяти в постійно мінливих соціально-економічних умовах, активно впливати на професійну дійсність. У зв'язку з цим найважливішими вимогами до особистості педагога є творчість, професійна мобільність, здатність до постійного фахового саморозвитку та самовдосконалення (А.Деркач, Н.Синягіна, Є.Чірковські).

Інноваційна практика підготовки педагога у вищому навчальному закладі в своєму стратегічному плані повинна бути орієнтована на реалізацію особистісної, суб'єктної, діяльнісної, індивідуально-творчої парадигми освіти (О.Абдулліна, Ш.Амонашвілі, В.Бондар, В.Загвязінський, Н.Кузьміна, Л.Мищенко, О.Савченко та ін.). Вказані автори вважають, що мета педагогічної освіти – підготовка особистості педагога як суб'єкта професійної діяльності. Поділяючи позиції вчених, ми вважаємо, що для сучасного вчителя характерними є:

- можливість не тільки знайомитися зі світом предметів та ідей, але і перетворювати їх, створюючи нові;
- усвідомлене прийняття завдань своєї професійної діяльності та за необхідності самостійне їх визначення;
- здатність до рефлексії та постійна потреба в ній;
- активна позиція, прагнення і здатність критично оцінювати свою діяльність, прогнозувати результати педагогічної діяльності;
- прагнення до реалізації свого «Я» – самооцінки, самоаналізу, самоосвіти.
- прагнення виробити свій індивідуальний стиль, свою педагогічну позицію, тобто стати справжнім творцем педагогічного процесу.

Оновлення змісту психолого-педагогічної підготовки – це основа модернізації всієї системи освіти в умовах реалізації завдань Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, модернізації, а не тільки вдосконалення підготовки педагогічних кадрів [10].

Провідні тенденції модернізації вищої педагогічної освіти, як уже було відзначено, безпосередньо пов'язані, по-перше, з фундаменталізацією освіти в поєднанні з професіоналізацією. Це означає, що фундаментальні та вузькопрофесійні освітні дисципліни повинні викладатися в тісному зв'язку один з одним.

По-друге, з універсалізацією освіти, що передбачає, в першу чергу, використання різними предметами і освітніми галузями досягнень щодо змісту і методів різних дисциплін, орієнтацію на міжпредметні та міждисциплінарні проблеми і зміст, на нові напрямки наукового дослідження.

По-третє, з прикладним характером діяльності, тобто з орієнтацією на вирішення практичних задач, пов'язаних з проблемами обґрунтування та проведення студентами самостійних досліджень, вирішенням практичних завдань і ситуацій під час педагогічної практики в загальноосвітній школі [10].

Таким чином, можна стверджувати, що змістом процесу підготовки та особистісного зростання педагога є специфічна організація особистісного освітнього і соціокультурного простору, в якому він виступає як суб'єкт професійного становлення, і де відбувається освоєння і прийняття ним змісту і технологій сучасної освіти, вироблення індивідуально-творчого стилю, авторської педагогічної системи.

Звернення до проблеми формування соціокультурної компетентності майбутнього фахівця зумовлено загальною логікою розвитку наукових поглядів на сучасну освіту, її призначення та роль у житті людини та суспільства. В умовах євроінтеграційних процесів, які охоплюють різні сфери життя чітко усвідомлюється

необхідність корегування цілей професійної освіти, яка має носити соціокультурний характер і формувати відповідну компетентність у майбутніх фахівців.

З цією метою під час організації навчального процесу у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» у ролі провідних технологій педагогічної освіти студентів обрано технології проблемного та інтерактивного навчання, успішно застосовуються ігрові та модульні технології. Тому що їх сутнісною характеристикою є адаптованість до індивідуальних особливостей учнів, наділених позитивним досвідом навчально-пізнавальної діяльності. А використання у навчальному процесі однієї із них не виключає можливості застосування інших. Це дозволяє орієнтувати зміст освіти на майбутню професійну діяльність педагога, раціонально використовувати наявні ресурси оточуючого соціокультурного середовища, що забезпечить не тільки успішне засвоєння навчального матеріалу, а й інтелектуальний, морально-фізичний розвиток студентів. Тому на заняттях із фахових дисциплін і курсах за вибором віддаємо перевагу методам, які активізують пізнавальний процес, розвивають мислення студентів, забезпечують високий рівень мотивації до майбутньої професійної діяльності.

Особливої популярності у використанні під час навчальних занять зі студентами педагогічних спеціальностей здобули технології організації проблемно-діяльнісного, модульного, контекстного, ігрового, інтерактивного навчання. Адже технологія проблемно-діяльнісного навчання реалізує вимоги проблемності та діяльності в навчанні і включає в себе п'ять етапів (від сприйняття й осмислення студентами проблемної ситуації до аналізу та виходу за межі традиційних рішень). Це дозволяє не тільки здобувати нові знання, а й накопичувати досвід творчого вирішення різноманітних професійних завдань.

Педагогічною основою технології модульного навчання є ідеї особистісно зорієнтованого навчання (Дж. Дьюї), психологічними засадами цієї технології є «система повного засвоєння знань» (Дж. Керролл, Б. Блум, М.Кларін). Зазначена технологія реалізується на базі підготовлених навчально-методичних комплексів із фахових дисциплін і курсів за вибором, які містять розроблені глосарій, систему навчальних завдань, що відповідають навчальним цілям вивчення цього модуля.

Технологія контекстного навчання, де системотворчим поняттям є «контекст», який дозволяє об'єднати процеси антипатії і рефлексії й пояснити механізм регуляції розуміння, мислення і свідомої діяльності студента (А.Вербицький). У цій технології основний акцент робиться на формування професійної мотивації розвитку особистості студента. Як справедливо вважає Є.Білозерцев, зміст навчальної діяльності студента формується не тільки виходячи з логіки досліджуваних предметів, а й з моделі фахівця, тобто логіки майбутньої професійної діяльності. Це надає процесу навчання цілісність, системність, забезпечує формування особистісного сенсу засвоєваних знань [5].

Найбільш перспективною технологією організації навчального процесу у вищому навчальному закладі є поєднання лекційних і практичних занять (майстер-клас, дискусія, тренінг, проблемний семінар, педагогічна практика).

З метою підвищення ефективності засвоєння знань на практичних заняттях студенти вивчають теми, пов'язані з різними соціокультурними ситуаціями. А для розвитку соціокультурних навичок та вмій, на семінарських заняттях проводять дискусії, соціопсихологічні тренінги, «мозкові атаки», ситуативно-рольові ігри, виконують групові завдання, організовують самостійну роботу з психолого-педагогічною літературою.

Позитивним результатом відзначається використання на заняттях крос-культурної техніки, яка набирає поширення в багатьох країнах світу. Завдання цього методу, згідно з твердженням Ю.Платонова, – «навчити людину бачити ситуацію з погляду членів чужої групи, розуміти їхню бачення світу» [12].

Порівняльно-співставний метод передбачає використання під час занять різного типу дискусій, тренінгових вправ, які дозволяють обговорювати традиції, звичаї, які значною мірою відрізняються від традицій і звичаїв рідної культури. Застосування методу «критичних інсинуацій» спрямоване на виявлення відмінностей у вербальному і невербальному спілкуванні. Студенти аналізують ситуації, які виникають унаслідок ускладненого спілкування носіями різних культур, що значно розширює їх кругозір, збагачує словниковий запас. Підтвердження цьому слугують слова В.Сафонова, який вважає, що «соціокультурний компонент передбачає «взаємовивчення» мов та культур і включає до свого змісту знання з різних галузей» [13]. Такий підхід дозволяє студентам розширювати рамки свого соціокультурного простору і сприяє формуванню загальнопланетарного мислення (усвідомлення себе в якості культурно-історичних суб'єктів). У цьому контексті цікавою буде думка дослідниці В. Фурманової, щодо теорії функціональної культури, «яка розглядає три аспекти: когнітивний (оволодіння знаннями); комунікативний (засвоєння правил вербальної та невербальної поведінки); аксіологічний (усвідомлення системи традицій, норм тощо). Соціокультурний компонент відповідно включає два напрямки: філологічний (вивчення відомостей про культуру країни, мова якої вивчається, на матеріалі соціокультурно-маркованої лексики); соціологічний (варіативність сценаріїв міжкультурного спілкування) [11].

Професійна діяльність сучасного педагога є багатофункціональною, полікультурною та інтернаціональною за своєю суттю. Вона все частіше стає об'єктом взаємодії великої кількості людей різних національностей та народів. Провідною умовою оптимального функціонування фахівця в системі професійних взаємовідносин є досягнення високого рівня соціокультурної компетентності, яку розглядають як атрибут професіоналізму.

Тому нам необхідно сприйняти модернізацію та адаптацію системи підготовки педагогів у вищих навчальних закладах до нових ринкових умов як складну соціокультурну дію, що вимагає впровадження особливої освітньої політики, державної та громадської підтримки. Адже до структури, організації та результатів навчання і виховання сучасної молоді висуваються нові вимоги та завдання. Метою навчального процесу у вищому навчальному закладі стає особистісне зростання майбутнього фахівця. Нове соціальне замовлення в галузі освіти та зростаючі потреби у спілкуванні та співпраці між країнами і людьми з різними мовами та культурними традиціями вимагають суттєвих змін у підході до процесу викладання, оновлення змісту і методів навчання педагогів.

Висновки. Таким чином, сучасний освітній простір під впливом соціокультурних змін, що відбуваються в суспільстві, значно розширився, як за рахунок інноваційних процесів власне освітнього простору, так і за рахунок ресурсів навколишнього соціуму. Сучасний учитель у своїй професійній педагогічній діяльності перебуває в системі соціокультурної взаємодії з різними суб'єктами – традиційними учасниками освітніх відносин, – якими є учні, їх батьки, адміністрація, колеги, а також із соціальними партнерами освітнього середовища та іншими суб'єктами соціокультурного простору освітньої установи. Перспективи подальших наукових розвідок пов'язуємо з вивченням проблеми формування соціокультурної компетентності вчителя.

1. Айзікова Л.В. Соціокультурна підготовка вчителя в умовах формування загальноєвропейського культурного простору / Л.В. Айзікова // Сучасні технології викладання іноземних мов у професійній підготовці фахівців: зб. наук. ст. – К. : Київський інститут туризму, економіки і права, 2000. – С. 298-308.
2. Ануфрієв М.І. Вищий заклад освіти МВС України: наук.-практ. посіб. / М.І. Ануфрієв, О.М. Бандурка, О.М. Ярмиш. – Харків, 1999. – 369 с.
3. Асмолов А.Г. Стратегия социокультурной модернизации образования: на пути к преодолению кризиса идентичности и построению гражданского общества /А.Г. Асмолов // Вопросы образования – 2008. – № 1. – С. 65–86.
4. Глузман А.В. Профессионально-педагогическая подготовка студентов университета: теория и опыт исследования: монография / А.В. Глузман. – К. : Поисково-изд. агентство, 1998. – 252 с.
5. Жуковичка Н.Н. Проблема управления процессом оптимизации сети образовательных учреждений в условиях модернизации региональной образовательной системы / Н.Н.Жуковичка // Вестник ЛОИРО. – 2005. – №3. – С.83-95.
6. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: наук.-метод. посібник / І.А.Зязюн. – К. : МАУП, 2000. – 312 с
7. Кремень В.Г. Система освіти в Україні: сучасні тенденції і перспективи / В.Г. Кремень; за ред. І.А. Зязюна // Професійна освіта: педагогіка і психологія: польсько-український щорічник – Вип. II. – К. : Ченстохова: Віпол, 2000. — С. 11 – 30.
8. Лисенко Г.В. Формування соціокультурної компетентності студентів у процесі вивчення іноземної мови / Г.В.Лисенко // Вісник з психології і педагогіки. – Педагогічний інститут Київського у-ту ім. Б. Грінченка. – Випуск 13. – К., 2013. – С.56-59
9. Митина Л.М. Учитель на рубеже веков: психологические проблемы // Психологическая наука и образование. – 1999. – №3-4. – 124 с.
10. Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року Режим доступу: [http:// zakon4. rada. gov.ua /laws / show / 344/2013](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013)
11. Пискунова Е.В. Социокультурная обусловленность изменений профессионально-педагогической деятельности учителя: Монография. – СПб. : Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2005. – 324 с.
12. Платонов Ю.П. Этическая психология / Ю.П. Платонов. – СПб., 2001.–268 с.
13. Сафонова В.В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур /В.В. Сафонова. – Воронеж : Истоки,1996. – 239 с.

